

מסורת הש"ס

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

ב.

תורה אור השלם

1. וידם השמש ורחם עמך עד יקם גוי איביו ואלא היא בתובה על ספרי הישר ובעמך השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא ביום תמים.

2. היום הזה אהל תת פחדך ורחאתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו ורחלו מפניך.

3. ויאמר יי אל יהושע היום הזה אהל גדלך בעיני כל ישראל אשר ידעון כי פאשר הייתי עם משה ואהיה עמך.

4. אז ידבר יהושע ליי ביום תת יי את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש גבבעון דום ורחם בעמך אלון.

5. פרשה ציון בקיאת און מנתם לה צוה יי לעיניך סביבו צרו היתה יהושעם לנדה בבינים.

6. איכה שבעה בךד העיר רבתי עב היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי בפדיונות היתה למס.

7. וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל העם כפי אשר איבכם שגמרים את דרבי ונשאים פנים בתורה מלאכי ב ט והכה יי את ישראל כאשר יגיד הקנה בפנים ונתת את ישראל מעל הארמה הטובה הזאת אשר נתן לאבותיהם וחרם מעבר לגדר יען אשר עשו את אשריהם מקעיסים את יי.

8. מלכי א יד טו נאמנים פצעי אוהב ונערתות נשקות שונא.

9. משלי כו כנחלים נטיו כנחת עלי נהר באהלים נטע יי כפארים עלי מים.

במדבר כו

נקדרה. כמו מקדר זהרים (עירובין נח). כלומר שמנכך הרקיע: גזיריפטי. פירוש סרדיוטיון וסוטרי העם נמקל: ונערתות נשקות שונא. פירוש (ט) כלומר נאמנים פלעי אוהב וחילופיפין בשונא ונעמרות לשון (ט) הפוך בעמך פורק"א זללע"ז שמהפכין זה את

התצואה והכי פשטיה דקרא פלעי אוהב נאמנים שווא עושה לטובה אפילו כשמה חצירו מתכוין לטובה ונשקות שונא הם להיפך עושה הכל לרעה וי"מ פשטיה דקרא הכי נאמנים פלעי אוהב ונעמרות נשקות שונא כלומר ונעמרות לשון ריבוי כלומר נשקות שונא דומים הם למשא כלומר הם מרצות ולמשא לעולם וי"מ הכי כשאוהבים עושים מריבה ושונאים זה את זה השנאה נאמנה והכי פירוש נאמנים פלעי אוהב הפלעים זהו השנאה שצין אוהבים הם נאמנות ונעמרות נשקות שונא פ"י דכששונאים עושים שלום זה לזה השלום והפסרה שצנייהן אמנה וקיימת והיינו נעמרות נשקות שונא כלומר נשקות שונא נעמרות:

בזה ארו זה. פירוש דלע"ג דכמי זיה צקרא עלי מים ההוא לאו זללעס קאמר ליה אללא מלאך וכן כולו זללעס אמר כנחלים ומלאך אמר נטיו דאין ממייבשים וכן עלי נהר: מזמן

שאוציא ממך מעותי תנא לא נקדימון שמו בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון (ט) שנקדרה חמה בעבורו תנו רבנן (ט) שלשה נקדמה להם חמה בעבורן משה ויהושע ונקדימון בן גוריון בשלמא נקדימון בן גוריון גמרא יהושע נמי קרא דכתיב וידם השמש וירח עמד וגו' אלא משה מנלן אמר רבי אלעזר אתיא אחל אחל כתיב הכא (ט) אחל תת פחדך וכתיב התם (ט) אחל גרלך רבי שמואל בר נחמני אמר אחיה תת כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב התם (ט) ביום תת ה' את האמרי רבי יוחנן אמר אחיה מגופיה דקרא (ט) אשר ישמעון שמעך ורחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שנקדמה לו רבי חמה למשה: וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים כו': (ט) אמר רב יהודה אמר רב ושתייהן לקלה (ט) היתה ירושלים לנדה בנייהם אמר רב יהודה אמר רב לברכה כנדה מה נדה יש לה היתר אף ירושלים יש לה תקנה (ט) היתה כאלמנה אמר רב יהודה לברכה (ט) כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור עליה (ט) וגם אני נתתי ולא (ט) גזיריפטי (ט) והכה ה' את ישראל כאשר יגוד הקנה במים אמר רב יהודה אמר רב לברכה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן (ט) מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונערתות נשקות שונא טובה קלה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע אחיה השילוני קללן בקנה אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר יגוד (ט) הקנה מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרחות שבועלם באות ונושבות בו (ט) אין מזיוות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן דממו הרחות עמד הקנה במקומו אבל בלעם הרשע בירכן בארו שנאמר (ט) כארזים (ט) עלי מים) מה ארו זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין אפילו כל הרחות שבועלם נושבות בו אין מזיוות אותו ממקומו כיון שנושבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים תנו רבנן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו (ט) מעשה שבא רבי אלעזר (ט) (בן ר') שמעון ממגדל גדור מבית רבו והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר ושמוח שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה נודמן

ועכשיו ירדו גשמים. בתמיה: בוני שמו: נקדרה. זרחה לשון מקדיר (ט) שהיתה חמה קודרת צרקיע וזרחה פירוט"ל זללע"ז: הכי גרסי' נקדימון בן גוריון הא דאמרן: אסיף אהל אהל כתיב זמלחמת יהושע (יהושע א) אהל גדלך זמלחמת משה כתיב (דברים ב) אהל תת פחדך מה יהושע (ט) נקדמה לו חמה זמלחמתו דכתיב זכדי"א (ט) אף משה כן. שכן דרך הכתובין למד קטום מן המפורש ברמז דיצבור דומה לתצויו וגזירה שזה אחת מן י"ג מדות שניתנו לו למשה מסיני ובתחילת ספרא מפורש: שסיין לקללה. אקרא קאי האי דכתיב על עיר אחת אמטיר"ט ועל עיר אחת לא אמטיר"ט שניהם לקלה אותה שיימטיר עליה רוב גשמים שמקלקלין את תצואה ואת גדילה. אשר לא תמטיר עליה"ט מוסב הדבר על העז שהעז זללעס נקיבה דכתיב (מלכים ב יח) הנה עז קטנה ככף איש עולה מים: ולא אלמנה גמורה. דהא לא כתיב אלמנה אלא היתה כאלמנה כאשר העומדת זללעס חיות על זלעלה שהלך ועמד לחזור: דלא מוקמי מיין רשני נהרי. מוסכין: גזיריפטי. סרדיוטיון. מרוב זיוון: ונעמרות נשקות שונא. נעמרות לשון הפך כלאמרינן זמסכת סוכה (דף טז.) ויעתר לו"ט מה עמר זה מהפך את התצואה פורק"א זללע"ז. אי נמי נעמרות לשון רבוי וייסור אינקר"א זללע"ז כמו העתרתם עלי דצריכס (יחזקאל לה): צירין צארו. כארזים עלי מים (במדבר כד): ארו זה אינו עומד במקום מים כו'. ואלע"ג דכתיב צקרא כארזים עלי מים ההוא לאו זללעס קאמר ליה זללעס אמר כארזים והמלאך השיבו עלי מים וכן כולו זללעס אמר כנחלים דוימנין מתיבשין וקאמר ליה המלאך נטיו דאין יצינין לעולם והיינו דכתיב ויהפוך ה' אלהין לך את הקלה לצרכה"ט על ידי מלאך שהשיבו על ידי מלאך: ואפילו כל הרחות. שאינן קשות: רוח דרומית. היא קשה כלאמרינן (צ"ד ד' טה.) אילמלא בן זן שמעמיה אין כל צריה יכולה לעמוד מפניה שנאמר (ט) המנינתך יאצר נך יפרש כנפיו לתימן: ומטייל. לשמות: נודמן

הגהות הב"ח (א) גמ' ועכשיו ירדו גשמים מיד נכנס לבית המרחץ בשמחה ובעוד שהלחין נכנס בו מעינות מים והטירו בעוד שלא הארון כי חזר ונכנס נקדימון בן גוריון לבית המרחץ כש אלוים בעולמן וכש שעשה נעשה גם כן עשה מיד נעשה הרוח נתפזרו העינים: (ב) שם ולמה קרא שם נקדימון שעמדה (אולי ז"ל שנקדמהו) לו חמה: (ג) שם זללעס ונעמרות ו (אין מזיוות אותו ממקומו) תל"מ וי"ב ס"א אינו הולך ובא עמהן: (ד) רש"י ד"ה אהל כו' מה יהושע נקדמה לו חמה: (ה) רש"י ד"ה ונעמרות כו' פירוש נאמנים כו' לל"ל ומיכת כלומר נמקל:

רבינו חננאל תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו. ומפני שנקדמה לו חמה נקרא נקדימון. והמטריה על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר. אמרו שתייהן לקלה, זו שושמיה מרובין יותר מזה מטשטשין הארץ ואינה עושה פירות, ומי שגשמיה נעצרים אינה מצחות. היתה ירושלים לנדה לברכה, שיש לה היתר לבעל כנדה. היתה כאלמנה. שגזעו בה בעלה לא אלמנה ממש. כבודם ושפלים. לברכה, שאין מהן שרים למלחמה ולתחשישים לבערת המלך. קנה במים, שרשיו מרובין וגזעו מחליף. הולך ובא עם הרחות כו'. תנו רבנן, מעשה ברבי שמעון בן אלעזר

רבינו גרשום נקדה להם חמה. ונקבה בעבים. מה הווא אהל יהושע נקדה לו חמה, אף אהל דמשה נקדה לו חמה. וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים. ועל האחרת ירדה, כארזים (ט) ורוח הקודש משיבה עלי מים, שגזעו מחליף. (א) ע"י מוס' ד"ה ממ' לח.

לעוי רש"י

פירוט"ל. ד. לנכב. פורק"א. קלשין. אינקיר"ש. מכדיים.

מוסף רש"י

ושתייהן לקלה. אומן שרדו ואומן שלא ירדו, מפני שרוב גשמים קלקלו את מנחתם (לעיל ו). ונערתות. הנפשות כמו עמר מהפכן התצואה, כלומר נאמנים פלעי אוהב ונעמרות נאמנות נשקות שונא (סוחרין קה).

ואתה העיר שלא ירדה עליו מתענה. שתייהן לקלה. אותה שלא ירדה עליה ואתה שירדה עליה, ושתייהן מתענות. דלא מוקמי מינן גזי ריפטי. ולא מיגרו (פ) [בן]. כארזים עלי מים. הוא אמר